

OTROCI S PRIMANJKLJAJI NA POSAMEZNIH PODROČJIH UČENJA

Med otroci s posebnimi potrebami je najštevilnejša skupina otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja.

Otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja so otroci, pri kateri se zaradi znanih ali neznanih motenj v delovanju centralnega živčnega sistema pojavljajo zaostanki v razvoju v zvezi s pozornostjo, pomnjenjem, mišljenjem, koordinacijo, komunikacijo, z razvojem socialnih sposobnosti in emocionalnim dozorevanjem in pri katerih se kažejo izrazite težave z branjem, pisanjem, pravopisom, računanjem.

Primanjkljaji na posameznih področjih učenja trajajo celo življenje in vplivajo na učenje in vedenje. Te težave primarno niso povezane z vidnimi, slušnimi ali motoričnimi motnjami, motnjo v duševnem razvoju, emocionalnimi motnjami in neustreznimi okoljskimi dejavniki, vendar pa lahko nastopajo skupaj z njimi.

DISGRAFIJA

V začetnih razredih osnovne šole je otrokova uspešnost precej odvisna od razvitosti grafomotoričnih spretnosti in senzoričnih funkcij. Učenje branja in pisanja je povezano z zaznavanjem, predvsem slušnim in vidnim, zaznavanje pa s čuti, sluhom in vidom.

Učenje branja in pisanja zahteva od otroka, da je pozoren na še tako majhne razlike in podobnosti. Podrobnosti razlikujejo en glas od drugega in eno črko od druge. Pred opismenjevanjem ta vrsta pozornosti ni bila pomembna, pri rabi pisala pa postane pomembna tudi groba in fina motorika, predvsem vsi tisti mišično-gibalni občutki, prijemi in gibanje, ki sodelujejo pri pisanju. Sem lahko uvrstimo občutenje telesa in telesnih delovnih funkcij - telesna shema, razvitost stranskosti, primerna mišična napetost in oživčenost, dozorelost prostorskega doživljanja, sposobnost nadzorovanja gibanja v prostoru, zmožnost, da roka pri pisanju naredi to, kar hoče glava.

V vsakem razredu je gotovo vsaj en učenec, ki je pri pisanju manj spreten od vrstnikov. Pravimo, da ima slabo razvite gibalne spretnosti, ki so potrebne za pisanje. Ta težava sodi v sklop specifičnih učnih primanjkljajev in je ločena od otrokove splošne gibalne spretnosti, pa tudi od zmožnosti za učenje branja. Govorimo o razvojni disgrafiji, ki zadeva rokopisno pisanje.

Disgrafija je stabilna nesposobnost otroka, da usvoji veščine pisanja po vseh pravopisnih načelih. Pisava ima veliko število napak ter trajne in tipične napake. Težave niso povezane z neznanjem pravopisa in so prisotne kljub povprečnim ali nadpovprečnim intelektualnim sposobnostim ter dobro razvitemu govornemu izražanju. V večini primerov se disgrafija in disleksija pojavljata vzporedno.

DISKALKULIJA

Matematika je eden najtežjih in najzahtevnejših predmetov, ker je treba snov razumeti, se redno učiti in vaditi. Zaradi težavnosti še prej pride do odstopanj med bolj in manj uspešnimi učenci. Slabši učni uspeh ponavadi ni posledica nezadostnih umskih sposobnosti, temveč je vzrok pogosto drugje. Ko se soočimo s takšnimi učenci, moramo najprej podrobno preučiti učne težave, vzroke za težave ter se odločiti, kako otroku pomagati odpraviti te težave.

Učne težave pri matematiki lahko povzročijo tudi motnje branja, pisanja in govora, ki vplivajo na otrokovo izražanje in razumevanje matematičnih izrazov in besedil. Lahko pa hujše težave pri matematiki povzročata specifična motnja pri računanju ali diskalkulija, ki jo je zelo težko odpravljati. Razvoj pojma število je upočasnen in otrok ima težave pri vseh oblikah računanja. Pojmovanje števila in izvajanje računskih operacij sta na nižji ravni kot bi pričakovali glede na učenčevo starost, njegove intelektualne sposobnosti in vložen trud.

Pri otrocih s specifičnimi učnimi težavami pri matematiki je potrebno več časa posvetiti dejavnostim, pri katerih bodo predmete razvrščali in preštevali. Tudi starejši učenci potrebujejo veliko konkretnega materiala, s katerim si pomagajo pri matematiki.

Pomoč ne sme biti usmerjena le na eno področje, temveč mora biti načrtovana širše (branje z razumevanjem, orientacija, govor ...).

Na prvi stopnji pridobivanja snovi otrok rešuje problem s konkretnim materialom (kocke, kamenčki, tabele, trakovi, računalna ...). Ta faza traja tako dolgo, dokler otrok ne razume problema.

Na drugi stopnji si otrok glasno narekuje navodila za določen postopek. Šele na tretji stopnji je otrok sposoben samostojnega miselnega reševanja matematičnih problemov.

Navodila za delo z otrokom s težavami pri matematiki:

- otrok naj uporablja učne pripomočke (računalna, kocke, trakove, stotičnike ...)
- besedilne naloge naj rešuje postopno (preberi, še enkrat preberi, označi podatke, ki jih dobiš, še enkrat preberi in ugotovi, katero računsko operacijo ali zaporedje računskih operacij boš uporabil, odgovori)
- dolge naloge razdelite na krajše dele
- otrok naj se nauči glasno narekovati postopek, nato naj si ga šepeta, šele nato ga bo usvojil,
- za pravilno izračunanih 10 računov, ga ne nagradite še z z 10 dodatnimi!

DISLEKSIJA, LEGASTENIJA

Disleksija je stanje, pri katerem se pojavljajo težave pri branju, pisanju in črkovanju, kljub povprečnim intelektualnim sposobnostim. Disleksija ni posledica znižane motivacije, različnih senzornih okvar, nevzpodbudnega otrokovega okolja ali česa podobnega, lahko pa se pojavlja skupaj z naštetimi faktorji. Čeprav je disleksija vseživljenjska težava, se posamezniki uspešno spopadajo z njo, če je odkrita in obravnavana dovolj zgodaj.

Disleksija je torej zelo individualna težava, ki je povezana s predelovanjem podatkov. Otroci imajo težave s predelovanjem podatkov in s poslušanjem. Najpogosteje imajo težave pri izkazovanju svojega znanja v pisni obliki.

Značilnosti:

Branje

- težave v prepoznavanju glasov, kombinacij črk, ki jih sestavljajo, in njihovo pomnjenje ter uporaba v besedi
- težave pri usvajanju glasov in črk iz zaporedja v besedi
- nadomeščanje ene besede z drugo pri glasnem branju

- težave pri prepoznavanju in tvorjenju rim
- branje je počasno in zatikajoče
- otrok ne bere z veseljem

Pisanje

- težave pri pomnjenju pravopisnih pravil
- fonološke napake v črkovanju
- nedosledna raba velikih in malih črk
- odpor do pisanja daljših besedil

Spomin

- slab kratkoročni spomin, posledica česar so težave v pomnjenju navodil

Organizacija

- slabe organizacijske sposobnosti za učenje - podatke zamenjuje ali napačno razume
- slaba organizacija učnega časa, gradiva, opreme in predmetov, ki jih otrok potrebuje za učenje

Motorični razvoj

- težave s koordinacijo in vsakdanjimi opravili (npr. zavezovanje vezalk)
- zaletavanje v opremo v razredu, spotikanje in pogosto padanje

Govor

- zamenjava podobnih glasov pri govoru
- težave z izgovarjavo glasov in njihovim povezovanjem v besede
- neustrezen besedni red v povedi
- težave pri poimenovanju predmetov

Navodila za delo z otrokom, ki slabo bere in/ali nerad bere:

- otroku berite, berita izmenično (vsak nekaj), berita skupaj (izberite zanimive zgodbe s spodbudno vsebino)
- pohvalite in spodbudite ga (pohvalite vsako malenkost)
- pogovarjajte se (o knjigah, avtorjih, slikah zgodbah, razložite, kako naj se loti branja nove knjige...)
- bodite pozorni na prvo črko pri neznani besedi
- bodite pozorni pri branju kompleksnejših besed
- spodbujajte otroka z razumevanjem (dovolite mu včasih, da neznane besede tudi ugiba)
- če se mu zatakne, mu dovolite, da to preskoči (prebere stavek do konca in nato poskuša celoten stavek ponovno prebrati)
- redno preverjajte, če je prebrano razumel
- poskušajte se izogniti prekinitvam branja (če je otrok besedo prebral drugače, kot je napisana, nadaljujte z branjem in se vrnite k njej, ko je stavek prebral)
- obiščita knjižnico ali kupita knjigo
- istočasno berita vsak svojo knjigo (naj vidi, da tudi vi radi berete)

DISPRAKSIJA

Disparaksija je skupek primanjkljajev na področju pisanja, koncentracije in motorike govoril. Spada med skrite primanjkljaje. Kljub povprečno ali celo nadpovprečno razvitim intelektualnim sposobnostim so pri otrocih prisotne težave na področju predelave senzornih (čutnih) informacij, načrtovanja, organizacije in izvajanja želenih gibov. Njihovi pisni izdelki so pogosto skromni, s pravopisnimi napakami in brez prave oblike. Težave imajo pri držanju pisala, jedilnega pribora, organizaciji dela v šoli in doma, slabo se orientirajo v prostoru in podobno, a lahko pri matematiki dosegajo izjemno lepe rezultate.